

Hot och hat mot förtroendevalda

ENKÄTUNDERSÖKNING 2022

Förord

SKR har under sex år arbetat aktivt med att stödja kommuner och regioner i arbetet med att utbilda om och utveckla system för att förebygga och hantera hot, hat och våld mot förtroendevalda. Detta har skett i samarbete med Regeringskansliet.

Olika undersökningar visar att det finns en risk att utsättas för hot och hat i sitt demokratiska uppdrag. Särskilt utsatta är unga förtroendevalda, utsattheten är även större än genomsnittet för förtroendevalda kvinnor och förtroendevalda med uppdrag som ordförande. Det framgår allt tydligare att vara utsatt kan leda till själv censur och till avhopp från uppdrag. Hot och hat ökar framför allt i sociala medier, vilket starkt har påverkat det demokratiska samtalet.

SKR verkar för att förtroendevalda ska ha villkor och förutsättningar att verka under trygga former i sitt demokratiska uppdrag

SKR har under januari och februari 2022 genomfört en enkätundersökning för femte gången till samtliga 310 medlemmar för att följa hur det systematiska arbetet med att hantera hot och hat mot förtroendevalda utformas och utvecklas.

Resultatet stärker SKR:s bild av att det behövs ett fortsatt utvecklingsarbete för att tydliggöra kommuner och regioners roll och ansvar samt behov av att stärka det förebyggande arbetet

Stockholm, 2022-03-01

Anna-Lena Pogulis
Demokratisektionen

Sveriges Kommuner och Regioner

Innehåll

Sammanfattning	5
Genomförande	7
Resultat	8
System för att hantera hot, hat och våld mot förtroendevalda.	8
System för det förebyggande arbetet.....	10
System för det omhändertagande arbetet.....	11
System för åtgärder som tar hänsyn till olika behov av stöd	12
System för uppföljning av incidenter	13
Fortsatt uppföljning	14

Sammanfattning

Det är viktigt att tydliggöra roller och ansvar i varje kommun och region för att kunna stärka de förtroendevaldas trygghet i sitt demokratiska uppdrag, även under perioder av utsatthet.

- I 60 procent av kommunerna och 78 procent av regionerna finns ett beslutat styrande dokument angående hot, hat och våld mot förtroendevalda.
- I 51 procent av kommunerna och 75 procent av regionerna finns beslut angående vilket ansvar som kommun/region ska ta för de förtroendevaldas trygghet inom ramen för sitt demokratiska uppdrag
- Det är 48 procent av kommunerna och 67 procent av regionerna som har fattat ett beslut om att införa ett förebyggande system, och 54 procent av kommunerna och 94 procent av regionerna som har ett beslut om ett omhändertagande system.

För att synliggöra hur det systematiska arbetet i kommuner och regioner utvecklas avseende hot, hat och våld mot förtroendevalda har systemens innehåll undersökts.

Inom det förebyggande arbetet är det tydliga rutiner och arbetssätt, utbildnings- och informationsinsatser till de förtroendevalda som är mest frekventa. Utbildning till de förtroendevalda genomförs i nästan 80 procent av kommuner och regioner. Största ökningarna har skett för insatser som riskanalyser, kartläggningar och uppföljningar. Trots det ligger dessa på en lägre nivå. Inom det omhändertagande arbetet sker också en utveckling av systematiken, Tydlighet i vem de förtroendevalda ska kontakta, rutiner vid polisanmälningar är frekventa arbetssätt. Lokala kartläggningar och riskanalyser av hotbilder ökar men ligger fortfarande på en låg nivå.

Undersökningen visar också behov av att i såväl det förebyggande som det omhändertagande arbetet utveckla kartläggningar för att se skillnader av behov hos förtroendevalda kvinnor och män.

Enkätens resultat stärker SKR:s bild

- angående behovet av att i lagstiftningen tydliggöra ansvaret för de förtroendevaldas trygghet och säkerhet i deras demokratiska uppdrag.
- det finns behov av att fortsatt utveckla systematiken särskilt avseende det förebyggande arbetet.
- att det finns behov av att utveckla det systematiska arbetet i kommuner och regioner, för att möta olika grupper av förtroendevalda utifrån olika behov av åtgärder vid utsatthet.

Genomförande

SKR har under januari och februari 2022 genomfört en enkätundersökning för femte gången till samtliga 310 medlemmar för att följa hur det systematiska arbetet med att hantera hot och hat mot förtroendevalda utformas och utvecklas.

I 2022 års enkät har SKR valt att fokusera på frågor som möjliggör en förståelse för vad det systematiska arbetet består av samt om det finns något beslut om att införa ett system. Resultatet är uppdelat på systematik

- i det förebyggande arbetet
- i det omhändertagande arbetet

Dessutom ingår frågor om kartläggningar görs för att synliggöra olika behov av förebyggande och omhändertagande insatser mellan olika grupper av förtroendevalda.

Svarsfrekvensen var 72 procent av kommunerna och 90 procent av regionerna.

Enkäten har framställts i samarbete mellan projektledare och statistikenheten och varit publicerad för svar fram till den 3 mars

Utmaningar i redovisning av resultat

I resultatet redovisas varje fråga i andel för kommuner och regioner. För regionerna som är en grupp med ett antal på endast 20 regioner kan det bli missvisande, särskilt när det finns ett bortfall i svaren.

Trots problemet har SKR valt att ange resultat i andelar – dels för jämförelse mellan kommuner och regioner, men även för jämförelser över tid inom respektive grupp.

För att tydliggöra så redovisas dessutom antal kommuner och regioner som svarat på varje enskild fråga, vid lågt antal svarande bör läsaren vara observant på problemet.

Resultat

Resultatet presenteras med tabeller. I de fall det finns jämförande siffror från 2018 och 2020 redovisas de i text.

System för att hantera hot, hat och våld mot förtroendevalda.

Styrande dokument

Resultatet visar på en utveckling av det systematiska arbetet avseende hot, hat och våld mot förtroendevalda.

Figur 1 Andel kommuner och regioner som fattat beslut om ett styrande dokument avseende hot, hat och våld mot förtroendevalda.

Antal svar; 210 kommuner och 18 regioner

	Kommun procent	Region procent
Andel som har ett styrande dokument avseende hot, hat och våld mot förtroendevalda.	60	78

Källa SKR:s enkät 2022

Det är 60 procent av kommunerna och 78 procent av regionerna som har ett styrande dokument angående hot, hat och våld mot förtroendevalda. Det är något fler organisationer jämfört med 2018.

Av de som har ett styrande dokument har det i de flesta kommuner och regioner beslutats i styrelsen (37 procent) eller i fullmäktige (36 procent) och 18 procent av tjänsteperson. Hela 76 procent av de styrande dokumenten är utarbetade eller reviderade under åren 2018–2021.

Jämfört med 2018 är det en högre andel som har styrelsen som beslutsinstans och en mindre andel där tjänstepersoner fattar beslutet.

Lagstiftningen är otydlig avseende ansvaret för de förtroendevaldas trygghet och säkerhet. Det är därför viktigt att respektive kommun och region fattar beslut om vilket ansvar, vilken roll och vilken organisation de tar för de förtroendevaldas i deras demokratiska uppdrag.

SKR arbetar för att ansvaret ska tydliggöras i lagstiftningen.

System för hot, hat och våld mot förtroendevalda

Figur 2 Andel kommuner och regioner som tagit beslut om att införa något system, d.v.s. en noga utarbetad uppsättning regler och/eller rutiner avseende hot, hat och våld mot förtroendevalda. Antal svar; 207 kommuner och 18 regioner

	Kommun procent	Region procent
Andel som har system för det förebyggande arbetet	48	67
Andel som har system för det omhändertagande arbetet	54	94

Källa SKR:s enkät 2022

Det är 48 procent av kommunerna och 67 procent av regionerna som har fattat ett beslut om att införa ett förebyggande system, och 54 procent av kommunerna och 94 procent av regionerna som har ett beslut om ett omhändertagande system.

Det är en positiv utveckling vad avser andel som tagit beslut om att inrätta ett system jämfört med 2020 både för det förebyggande och det omhändertagande arbetet.

Planer att utveckla det systematiska arbetet

En tydlig utveckling märks vad gäller antal som har planer för att fortsatt utveckla det systematiska arbetet.

Figur 3 Andel kommuner och regioner som har planer på att utveckla det systematiska arbetet mot hot, hat och våld mot förtroendevalda under 2022 eller 2023. Antal svar 201 kommuner och 18 regioner

	Kommun procent	Region procent
<i>Andel som planerar att utveckla det systematiska arbetet</i>	57	78

Källa SKR:s enkät 2022

Det är 114 kommuner och 14 regioner som har planer för att ytterligare utveckla sitt systematiska arbete, vilket tyder på att frågan är aktuell och att det finns behov av fortsatt utveckling.

System för det förebyggande arbetet

Allt fler kommuner har utvecklat systematiken för att förebygga hot och hat. Tabellen nedan visar vilka verktyg som finns i de system som kommuner och regioner har utarbetat.

Resultatet redovisas nedan i fallande skala för det sammanslagna resultatet från kommuner och regioner.

Figur 4 Delar som ingår i det förebyggande systemet för att förebygga hot, hat och våld mot förtroendevalda. Antal svar; 92 kommuner och 12 regioner

Olika delar som ingår i det systematiska förebyggande arbetet	Kommun procent	Region procent
Tydliga rutiner, arbetssätt	85	83
Utbildning av förtroendevalda om hot, hat och våld mot förtroendevalda	78	75
Praktisk information till förtroendevalda hur de ska agera för att förebygga hot, hat och våld	72	100
Handlingsplan för det förebyggande arbetet	66	67
Tydlig organisation eller ansvarsfördelning för ansvariga tjänstepersoner hur de ska agera och samverka i det förebyggande arbetet	60	58
Beslut finns för vilket ansvar som kommun/region ska ta för de förtroendevaldas trygghet inom ramen för sitt demokratiska uppdrag	51	75
Riskanalyser av hotbilden mot våra förtroendevalda	36	58
Uppföljning och kontinuerlig utveckling av systemet	37	58
Lokal kartläggning av incidenter rörande hot, hat och våld mot våra förtroendevalda	34	33
Annat*	13	17

*Som annat arbete anges exempelvis samarbete med polisen, kontinuerliga informationer för säkerhetsansvariga i partierna, stöd till enskilda, beslutat års hjul.

Källa SKR:s enkät 2022

Resultatet visar att av de 92 kommuner och 12 regioner (observera det låga antalet svarande på delfrågan) som uppger att de har ett system för det förebyggande arbetet så är det tydliga rutiner och arbetssätt, utbildnings- och informationsinsatser till de förtroendevalda som är mest frekventa.

Därefter kommer utarbetade handlingsplaner samt att tjänstepersoner har en ansvarsfördelning och rutiner för sitt arbete.

Däremot är det inte lika många som uppger att de har ett system som tydliggör vilket ansvar som kommunen och regionen tar för de förtroendevaldas trygghet. Det stärker SKR:s bild av att de förtroendevaldas förutsättningar för att verka under trygga förhållanden inom sitt demokratiska uppdrag behöver stärkas.

Största ökningarna jämfört med enkäten år 2020 har skett för insatser som riskanalyser, kartläggningar och uppföljningar. Trots det ligger dessa på en lägre nivå.

System för det omhändertagande arbetet

Det är en högre andel som anger att de har ett system för att omhänderta hot jämfört med de som anger att de har ett system för att förebygga.

Figur 5 Delar som ingår i det omhändertagande systemet för att förebygga hot, hat och våld mot förtroendevalda. Antal svar; 105 kommuner och 17 regioner

Olika delar som ingår i det systematiska omhändertagande arbetet	Kommun procent	Region procent
Tydlighet i vem de förtroendevalda ska kontakta vid incidenter	94	94
Rutiner för polisanmälningar	86	94
Tydliga rutiner och arbetssätt för att hantera hot, hat och våld	87	76
Handlingsplan finns för det systematiska arbetet	45	59
Lokal kartläggning av incidenter	34	29
Uppföljning och kontinuerlig utveckling av systemet	31	53
Riskanalyser	33	24
Annat, ange vad	9	6

Källa SKR:s enkät 2022

Resultatet visar att av de 105 kommuner och 17 regioner som uppger att de har ett system för det omhändertagande arbetet så är systematiken störst när det gäller tydlighet i vem de förtroendevalda ska kontakta, rutiner vid polisanmälningar och tydliga rutiner för arbetssätt som är mest vanligt. Därefter kommer handlingsplan för det systematiska arbetet.

Andelen som använder de olika verktygen har ökat. Största ökningarna jämfört med enkäten år 2020 har skett för insatser som lokala kartläggningar, uppföljningar och riskanalyser. Trots utvecklingen ligger dessa på en låg nivå.

System för åtgärder som tar hänsyn till olika behov av stöd

Utsattheten är större bland förtroendevalda som är mer kända hos allmänheten, mer omskrivna samt de med större grad av aktivitet på sociala medier och i digitala kanaler och drabbat förtroendevalda kvinnor i större utsträckning än förtroendevalda män.

SKR konstaterade utifrån 2018 års enkät att det finns behov att kartlägga skillnader mellan kvinnor och män, men att även skillnader mellan förtroendevalda i olika åldersgrupper samt förtroendevalda med olika bakgrunder.

I 2022 års enkät ingår frågor om det finns en systematik i kommunens eller regionens arbete avseende kartläggning av eventuella skillnader i behov för nedanstående grupper, när det gäller hot, hat och våld mot förtroendevalda.

Resultatet visar att det är ett fåtal som kartlägger om det finns olika behov.

Kön	11 procent
Ålder	8 procent
Bakgrund	5 procent
Annan	4 procent

I gruppen annan anges partitillhörighet som en faktor för skillnader i utsatthet.

Det stärker SKR:s bild att det finns behov av att utveckla det systematiska arbetet i kommuner och regioner, för att möta olika grupper av förtroendevalda utifrån olika behov av åtgärder vid utsatthet.

Behovet stärks ytterligare av den rapport som SKR genomfört avseende risker och konsekvenser av hot och hat som visar att risker för att utsättas och att påverkas skiljer sig åt. De grupper av förtroendevalda som visat sig ha högre risk att utsättas och att påverkas är förtroendevalda kvinnor, yngre förtroendevalda samt förtroendevalda med uppdrag som ordförande.

System för uppföljning av incidenter

Resultatet visar att det är fler kommuner och regioner som uppger att det har förekommit hot och hat mot förtroendevalda jämfört med 2018 års enkät.

Figur 6 Andel kommuner och regioner där det under perioden 2018–2021 förekommit fall av hot, hat eller våld mot förtroendevalda inom er organisation? *Antal svar; 200 kommuner och 18 regioner*

	Kommuner procent	Regioner procent
Andel kommuner och regioner där någon förtroendevald har blivit utsatt under perioden 2018–2021	69	78

Källa SKR:s enkät 2022

Fler kommuner och regioner redovisar att det förekommit fall av hot, hat och våld mot de förtroendevalda. Andel kommuner där förtroendevalda har utsatts har ökat jämfört både med 2018 års och 2020 års enkäter. Regioner där förtroendevalda utsatts har ökat jämfört med 2020 och är tillbaka på samma nivå som 2018.

Ökningen av andel organisationer som har erfarenhet av förtroendevaldas utsatthet kan bero på att systematiken har förbättrats och att de säkerhetsansvariga har en större kännedom. Andra förklaringar kan vara ökad medvetenhet och kunskap, att samtalstonen i det demokratiska samtalet hårdnat främst i sociala medier. Många undersökningar visar också att hot och hat ökat under den pandemi som pågått under 2020 och 2021.

Fortsatt uppföljning

Det är viktigt att tydliggöra roller och ansvar i varje kommun och region för att kunna stärka de förtroendevaldas villkor i sitt demokratiska uppdrag.

Undersökningen visar att det finns ett behov av att stärka de förtroendevaldas förutsättningar att verka under trygga förhållanden inom sitt demokratiska uppdrag, samt ett fortsatt behov av att stärka det förebyggande arbetet.

Förebyggande insatser som riskanalyser, kartläggningar och uppföljningar är viktiga verktyg i det förebyggande arbetet och behov finns att stärka dem i utveckling av de förebyggande processerna.

Det finns även behov av att utveckla arbetet för att tydliggöra och möta de skillnader av behov som finns hos olika grupper av förtroendevalda exempelvis utifrån kön, ålder och uppdrag.

Hot och hat mot förtroendevalda

Enkätundersökning 2022

Det är av stor vikt att stärka de förtroendevaldas villkor för att kunna verka i sitt demokratiska uppdrag, även under perioder av utsatthet. En enkätundersökning har genomförts till samtliga 310 medlemmar för att följa hur det systematiska arbetet med att hantera hot och hat mot förtroendevalda sker.

Resultatet stärker SKR:s bild att det förebyggande arbetet behöver utvecklas och att kommunernas och regionernas ansvar behöver tydliggöras när det gäller de förtroendevaldas förutsättningar att verka under trygga förhållanden.

Upplysningar om innehållet
Anna-Lena, Pogulis, anna-lena.pogulis@skr.se

© Sveriges Kommuner och Regioner, 2022
ISBN/Beställningsnummer: 978-91-8047-008-7
Text: Anna-Lena Pogulis
Produktion: Sveriges Kommuner och Regioner